

Co brání dospělým v účasti na dalším vzdělávání?

Přes velký důraz, který začíná být ve společnosti kladen na další vzdělávání, i širokou škálu vzdělávacích příležitostí je stále velmi mnoho lidí, kteří se po ukončení počátečního vzdělávání vůbec nevzdělávají. Za rok 2007 se vzdělávacího kurzu zúčastnilo v České republice jen 37 % dospělých a nelze předpokládat, že by v současnosti došlo k radikálnějšímu zlepšení.

Dalšího vzdělávání se navíc častěji účastní lidé, kteří získali vyšší kvalifikaci již v počátečním vzdělávání. Další vzdělávání tak spíše prohlubuje vzdělanostní nerovnosti, než by přispívalo k jejich redukci. Jakákoli opatření snažící se zvyšovat podíl účastníků dalšího vzdělávání zpravidla motivují zejména ty skupiny lidí, které se již teď dalšího vzdělávání účastní ve větší míře. Plošně zaváděná opatření tedy sice mnohdy přispívají ke zvyšování celkové účasti na vzdělávání, ale zároveň dále prohlubují vzdělanostní nerovnosti. Pro zmenšování nerovnosti je podstatné zaměřit se právě na lidi, kteří se neúčastní, a identifikovat bariéry, které jim v účasti na dalším vzdělávání brání.

Právě na identifikaci překážek bránících různým skupinám lidí v účasti na dalším vzdělávání se zaměřily vý-

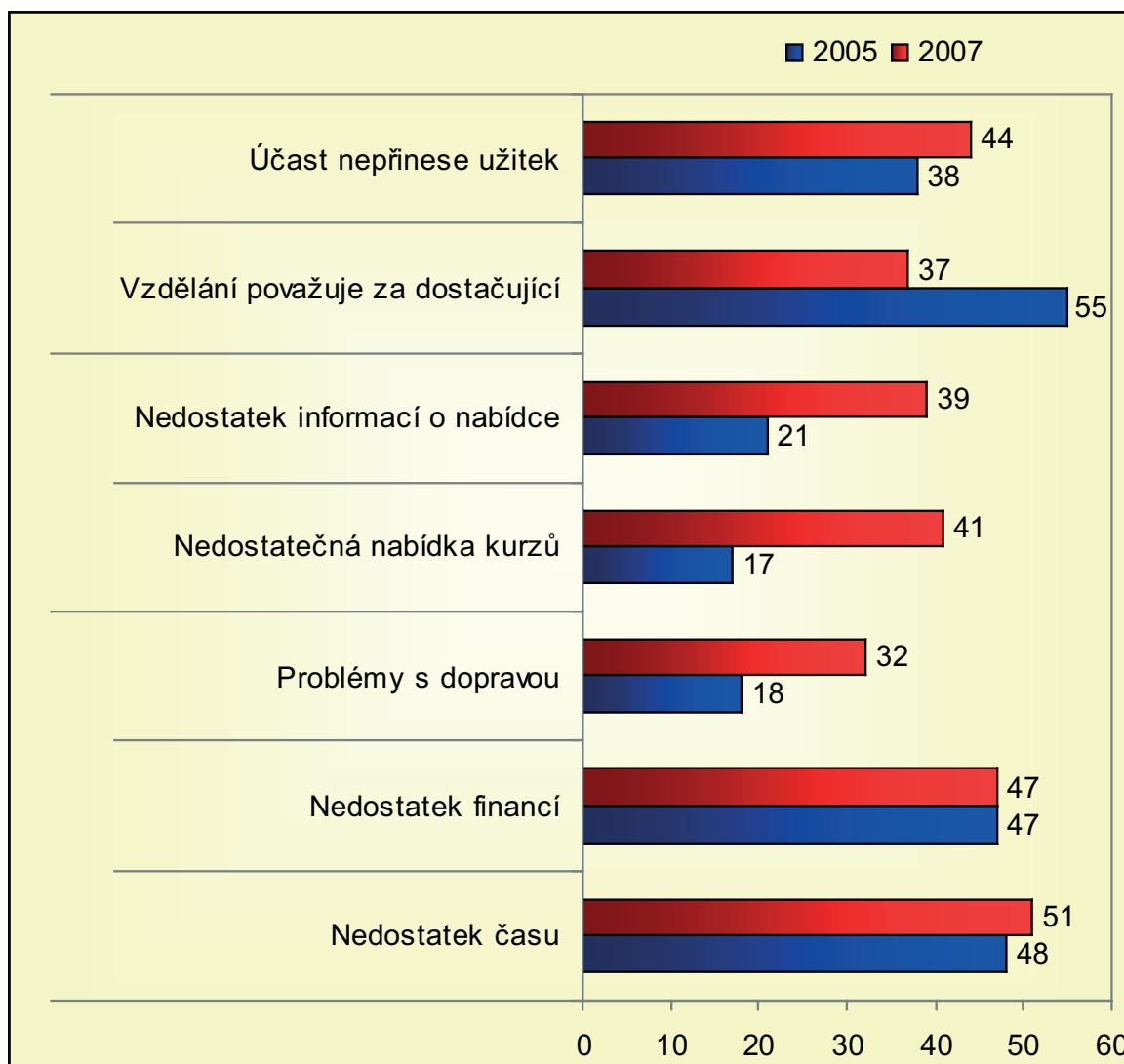
zkumy Národního observatoře zaměstnanosti a vzdělávání při NVF v letech 2005 a 2007, které stále poskytují jedny z nejaktuálnějších dat k dané problematice.

V rámci těchto výzkumů byly odhaleny tři hlavní skupiny bariér, které lidem brání v účasti na dalším vzdělávání - vnější bariéry, bariéry nabídky a postojoyé bariéry.

Vnější bariéry tvoří především nedostatek financí a času, v menší míře též problémy s dojížděním. Právě peníze a čas jsou nejčastěji uváděnými překážkami v podstatě u všech dospělých. Ve skutečnosti však největší problémy s jejich překonáváním mají lidé mimo zaměstnanecký poměr a s nižšími příjmy. Zaměstnaným, zejména těm, kdo pracují na kvalifikačně náročnějších pozicích, často hradí náklady na vzdělávání zaměstnavatel a problémy s financemi tak nepocítují. Vnější bariéry proto nejobtížněji překonávají nezaměstnaní a matky na mateřské či rodičovské dovolené, lidé se základním vzděláním a vyučením, pomocní a nekvalifikovaní pracovníci.

Bariéry nabídky představuje nekvalitní či nedostatečně široká nabídka nebo nedostatek informací o vzdělávacích příležitostech. Nejhůře tyto bariéry překonávají nezaměstnaní, kterým informace nezprostředkovává zaměst-

Graf: Důvody neúčasti na dalším vzdělávání (%)

Pramen: NVF-NOZV 2005 a 2007.

navatel a zároveň mají často omezený přístup k dalším informačním zdrojům, např. Internetu. Nezaměstnaným by informační servis o nabídce, pomoc s hledáním vhodných kurzů a v některých případech i úhradu nákladů na kurz měly zprostředkovávat úřady práce. Jejich činnost v této oblasti však na základě výpovědí respondentů zřejmě nedosahuje dostatečného efektu.

Nespokojenost s nabídkou většinou nevychází přímo ze špatné kvality navštěvovaných kurzů. Ti, kdo se kurzů účastnili, hodnotí jejich kvalitu ve všech aspektech velmi pozitivně. O něco horší hodnocení však uvádějí lidé s nižším vzděláním. Ti mají na kurzech zároveň velmi malou účast, což společně poukazuje na problém nevhodné nabídky kurzů pro lidi méně kvalifikované z hlediska obsahu i formy vzdělávání.

Bariéry postojové jsou tvořeny přesvědčením o dostatečnosti svého vzdělání a o neužitečnosti kurzů. Výraznou překážkou v účasti jsou tyto názory zejména pro vyučené, řemeslníky a pracovníky nad 50 let a samostatně výdělečně činné. Skeptický postoj k užitečnosti kurzů přitom obecně nepramení z negativní zkušenosti. Užitek z kurzů totiž nejčastěji zpochybňují ti, kdo se žádných kurzů neúčastní. Situaci by mohla napravit opatření, která by nastartovala vzdělávání a prolomila předsudky ke vzdělávacím kurzům.

Překážky, které lidem brání v účasti na vzdělávání, se postupem času proměňují. Například klesá počet lidí,

kterým v účasti brání jejich negativní postoje. Stále méně lidí je přesvědčeno o tom, že jejich současné vzdělání je dostatečné a že to, co se naučili v počátečním vzdělávání, jim vystačí na celý život. Zvyšuje se naopak podíl lidí, kterým v účasti brání nevhodná nabídka a nedostatek informací o vzdělávacích příležitostech. Tento nárůst však nemusí nutně znamenat zhoršení nabídky či informačního servisu. Lze jej nahlížet právě ve spojitosti s poklesem podílu lidí přesvědčených o dostatečnosti svého vzdělání. Lidé, kteří překonali svůj počáteční negativní postoj ke vzdělávání, začali o další vzdělávání usilovat a naráží tak na nové, do té doby nevnímané bariéry - na nedostatek informací a neodpovídající nabídku. To je možné vnímat jako důležitou výzvu pro poskytovatele dalšího vzdělávání.

Mgr. Hana Žáčková